

א' טבת, תשע"ג, 14.12.2012

גיליון מס' 338

פרשת מקץ

הגזירה אמת והחריצות שקר

מאת חנה לבל, קבוצת יבנה

סיפורי יוסף משתרעים על פני ארבע פרשות בספר בראשית: וישב, מקץ, ויגש, ויחי, ובתוספת – סיפור המסגרת. הפתיחה בפרשת "ויצא" הולדת יוסף "ויזכור אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלקים את חרפתי ותקרא את שמו יוסף"...

אסף – לשון עבר. יוסף – לשון עתיד. שתי תובנות להבנת המציאות.

הנגלית – לפי כוונת בני אדם, והנסתרת – על פי כוונת אלקים, הנזכר בקטע שלוש פעמים.

רק אחרי הולדת יוסף, מבקש יעקב לסיים את גלותו הכפויה בפרדן ארם לשם עלה בלרח הנסיבות, עם תובנה גלויה "אחיך מתנחם לך להרגך". ועם תובנה נסתרת אותה קבל מיצחק "קום לך פדנה ארם... ואל שדי יברך אותך... את ברכת אברהם"... ברכת הארץ וברכת הזרע. אך גם את נטל חזון הברית בין הבתרים "ידע תדע כי גר יהיה זרעך"... יעקב בוחר לצאת מן הגלות הזו ולחזור ארצה כנען.

הסיום לסיפורי יוסף בספר שמות בפרשת "בשלח". עם סיומה של גלות מצרים ובעיצומה של הבריחה מפני חיל פרעה "וקח משה את עצמות יוסף עמו, כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלקים אתכם והעליתם את עצמתי מזה"... יוסף בנושא את ברכת אברהם, יודע בוודאות כי "פקד יפקד"... הוא מודע לתכנית האלקית ומנחיל את רעיון "ואחרי כן יצאו"... כסיסמה בלב העם כל ימות השעבוד ועבודת הפרך. וכשהיא נאמרת על ידי משה לעם שלא ידע חפש מימיו, הם קמים כאיש אחד והולכים אחריו.

אריכות הסיפור שבמהלכם אנו מתפתים לחשב שאלה סיפורי יוסף. פרטי הפרטים וריבוי ההגדרות שלו: "בעל החלומות" "הוא השליט" הוא המשביר"..." "אברך", "צפנת פענח", "אב לפרעה", "אדון לכל הארץ", כל אלה מסיטים אותנו מן העובדה שזו סיפורה של התוכנית האלקית, או נדייק, בלשון הרמב"ן, זו הגזירה.

רבותינו, פרשני המקרא הדגישו רעיונות אלה. רש"י המפרש את הפסוק "וישלחו מעמק חברון"... אומר: "והלא חברון בהר היא, אלא מעצה עמוקה של אותו צדוק הקבור בחברון לקיים מה שנאמר בברית בין הבתרים".

גם רמב"ן הדגיש רעיונות אלה: "ויאריך הכתוב בזה... להודיענו כי הגזירה אמת והחריצות שקר. כל הסיפור הזה אינו אלא להודיענו כי עצת ה' היא תקום"...

יוסף עצמו, בפשט הכתובים, משקף רעיון זה באמרו לאחיו "לא אתם שלחתם אותי" ... "נכון הדבר מעם האלקים" ... "האלקים יענה את שלום פרעה" ... – לא בכדי זכה יוסף לכינוי "יוסף הצדיק".

בגמרא ובמדרשים כבר גובש רעיון זה: "אמר הקב"ה בני בכורי הוא, ואנו מורידו בבזיון? אלא, אני מושך את בנו לפניו, והוא יורד על כרחו שלא "בטובתו", הקב"ה מכופף את פעולות מעשי אנוש, לתכלית שנגזרה עפ"י ההשגחה העליונה.

רבותינו מצאו תקבולות לשוניות ורעיוניות בין סיפורי יוסף ומגילת אסתר. ואכן, עניינה של מגילת אסתר היא גלות מקדימה לגלות אלפיים שנות גלותנו, או בלשון חז"ל "גלות אחר גלות".

גם בדורנו, על אף תקומת מדינת ישראל, שהיא "ראשית צמיחת גאולתנו" אנחנו עדיין בתחושת גלות. לא כל הארץ שלנו, לא התגשמה עדיין התוכנית האלקית "לך אתננה ולזרעך אחרריך", ולא כל העם יושב "איש תחת גפנו ותחת תאנתו". עדיין לא הגענו לסוף דעתו של הקב"ה בהבטחה "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". עדיין יש לנו על מה להתפלל. ונתנחם בדברי הרב קוק שאמר: "... בחקור האדם תכלית המעשים ימצא שגם המעשים הטפלים ... כולם היו ויהיו יסודות להכנת הטוב והנעלה"...

והרבה שלוחים למקום לגרום לדברים להתרחש, כפי שאמר ירמיהו: "כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם נאום ה', מחשבות שלום ולא לרעה, לתת לכם אחרית ותקוה".

אמן כן יהי רצון.

חנה לבל, חברת קבוצת יבנה, הגיעה עם גרעין עציון. כיום פנסיונרית, בעלת תואר שני בתנ"ך, עסקה בחינוך בכל הגילאים מכיתה א' ועד לסמינר מורים. נשואה. אם ל-4, וסבתא לנכדים ונינים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il